

POWIATOWE CENTRUM
POMOCY RODZINIE

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
DOMOWEJ ORAZ OCHRONY OSÓB
DOŚWIADCZAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ
W POWIECIE POZNAŃSKIM NA LATA 2024-2030

Opracowanie:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Spis treści

Wstęp	3
Program przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony ofiar przemocy domowej w powiecie poznańskim na lata 2024-2030 a inne kluczowe dokumenty o charakterze ustawowym, strategicznym i programowym	4
Poziom ogólnokrajowy	5
Poziom województwa	8
Poziom powiatu	13
Diagnoza społeczna	17
Przemoc domowa – charakterystyka zjawiska	17
Uwarunkowania prawne i zadania powiatu w zakresie przemocy domowej	18
Wykaz podmiotów wspierających osoby/rodziny dotknięte i zagrożone przemocą w powiecie poznańskim	18
Przemoc domowa w statystykach ogólnopolskich	19
Statystyki dotyczące zjawiska przemocy domowej w powiecie poznańskim	20
Działania wspierające osoby dotknięte przemocą domową	24
Działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc domową	25
Współpraca międzysektorowa na rzecz zapobiegania przemocy domowej w powiecie poznańskim	26
Analiza SWOT	29
Część programowa	32
Realizatorzy i partnerzy programu	32
Cel główny, cele szczegółowe i zadania programu	33
Zakończenie	38
Źródła finansowania programu	39
Bibliografia	39

WSTĘP

Przemoc jako forma zachowań społecznych towarzyszy człowiekowi od zawsze i dotyka każdej sfery życia. Przemiany kulturowe, których jesteśmy świadkami w ostatnich latach, uczyniły z niej zjawisko wyjątkowo dynamiczne, zmieniające swój kształt i formy występowania. Przemoc jest problemem coraz częściej występującym w kręgach społecznych. W związku z faktem, iż występuje on w życiu rodzinnym, w szkole, a także w środowisku pracy, stanowi istotny obszar zainteresowań psychologów, socjologów, polityków, Kościoła czy policji.

Działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej oraz redukcję jej negatywnych skutków wymagają zatem szczególnej uważności i wrażliwości.

Wśród kryteriów pozwalających odróżnić przemoc domową od innych form ludzkich działań i zachowań wymienia się:

- intencjonalność sprawcy (motywacje zazwyczaj są niemożliwe do sprawdzenia),
- celowość działania sprawcy (działania są zaplanowane),
- zachowania krzywdzące drugą osobę, ich typy, rodzaje i forma,
- relację władzy czy autorytetu służącą uwodzeniu i budowaniu patologicznej mocy (wykluczenie partnerstwa czy opieki),
- konsekwencje u ofiary w różnych sferach jej życia i ich wiele form, np. zewnętrzne - wewnętrzne, specyficzne - niespecyficzne, ostre i krótkoterminowe - długoterminowe, problemy życiowe, zaburzenia, nawracające, z opóźnionym początkiem,
- łamanie prawa oraz społecznie konstruktywnych norm i zasad dotyczących kontaktów międzyludzkich, odwoływanie się do norm „z pogranicza”, a nie do prawa,
- używanie i odwoływanie się do destrukcyjnych i patologicznych mitów danego środowiska,
- dynamikę (narastanie) przemocy i jej procesy¹.

Przemoc domowa jest zjawiskiem, niszczącym ludzi niezależnie od ich pozycji społecznej czy ekonomicznej. Stanowi problem, którego nie wolno lekceważyć, gdyż wpływa destrukcyjnie nie tylko na osobę doświadczającą przemocy domowej, ale na całą rodzinę. Odbija się także na rolach i strukturach społecznych. Osoba doświadczająca przemocy ma zaburzone poczucie bezpieczeństwa, często nie jest w stanie we właściwy sposób realizować się w życiu osobistym i społecznym. Dzieci, które są świadkami przemocy lub bezpośrednio jej doświadczają są nieodwracalnie skrzywdzone, a skutki mogą się objawić dopiero w życiu dorosłym. Zjawisko to wpływa także na zdrowie psychiczne, równowagę emocjonalną, jak również może być przyczyną wielu schorzeń somatycznych, a nawet zagrażać życiu. Przemoc jest przestępstwem, czyli bezprawnym i zwinionym czynem człowieka, który podlega karze obowiązującej w czasie jego popełnienia.

Założenia *Programu* są zgodne ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026*, szczególnie z jej Celem strategicznym 1 – Celem operacyjnym 5: „Organizowanie wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej” oraz Celem strategicznym 4 – Celem operacyjnym 2: „Wzmocnienie bezpieczeństwa osób starszych”. Cele i zadania tego *Programu* stanowią ukonkretnienie i uzupełnienie zapisów dotyczących przeciwdziałania przemocy zawartych w innych dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, wojewódzkim czy powiatowym.

¹ *Praca socjalna z osobą lub rodziną z problemem przemocy. K. Stanek. Warszawa 2014*

Program składa się z pięciu merytorycznych części oraz wstępu i zakończenia. We wstępie opisana jest idea *Programu*. Kolejny rozdział lokuje go w kontekście innych strategiczno-programowych dokumentów szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego. Następna część stanowi diagnozę obszaru związanego z przemocą w odniesieniu do powiatu poznańskiego. Dalej w oparciu o analizę SWOT przedstawione zostały mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia związane z przemocą w powiecie. Przedostatnia część zawiera cel główny, cele szczegółowe i zadania *Programu*, oraz wskaźniki niezbędne do jego ewaluacji. W zakończeniu podsumowano najważniejsze ustalenia dotyczące misji dokumentu.

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ W POWIECIE POZNAŃSKIM NA LATA 2024-2030 A INNE KLUCZOWE DOKUMENTY O CHARAKTERZE USTAWOWYM, STRATEGICZNYM I PROGRAMOWYM

Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej w Powiecie Poznańskim na lata 2024-2030 uwzględnia inne ważne w obszarze jego zainteresowania dokumenty polityki społecznej. Dotyczy to zarówno aktów na szczeblu krajowym i wojewódzkim, jak i tych na płaszczyźnie powiatowej. Jeśli ma on bowiem efektywnie przeciwdziałać przemocy domowej, to musi wpisywać się w założenia polityk krajowych, a także pozostawać komplementarny wobec polityk równoległych.

Należy zaznaczyć, że dokumenty, których zawartość w istotny sposób wyznacza kierunki polityk publicznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej dla powiatu poznańskiego, obwarowane są czasowo, zatem ich aktualność upłynie (np. z końcem 2024 roku). Niektóre z nich nie będą miały systemowej kontynuacji, a inne zostaną zastąpione nowymi wersjami, choć w chwili przygotowywania niniejszego *Programu* nie są one jeszcze dostępne².

² Stan na dzień 12.07.2024

POZIOM OGÓLNOKRAJOWY

Ramowe kierunki działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej zostały zdefiniowane na poziomie dokumentów ogólnokrajowych. Znajomość tych ustaw, strategii i programów stanowi ramę lokalnego rozwiązywania problemów społecznych.

Tabela nr 1. Dokumenty na poziomie ogólnokrajowym

TYP DOKUMENTU	NAZWA DOKUMENTU
USTAWY ZWIĄZANE Z OBSZAREM PRZEMOCY DOMOWEJ	Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 424 tj.).
	Ustawa o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. poz. 901 ze zm.).
	Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2024 r. poz. 177),
	Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 2024.0.917 tj.).
	Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2023 r. poz. 2151).
SZCZEGÓLNE ISTOTNE ROZPORZĄDZENIA	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 29 grudnia 2023 r. w sprawie funkcjonowania podmiotów sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu.
	Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach.
	Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.
	Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy.
	Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”.
	Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 20 czerwca 2023 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
	Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 20 czerwca 2023 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej.
	Rozporządzenie Ministra Zdrowia i Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 28 grudnia 2018 r. w sprawie badań na zawartość alkoholu w organizmie.
	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 27 grudnia 2007 r. w sprawie biegłych w przedmiocie uzależnienia od alkoholu.
	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 25 czerwca 2012 r. w sprawie organizacji, kwalifikacji personelu, sposobu funkcjonowania i rodzajów podmiotów leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w sprawowaniu opieki nad uzależnionymi od alkoholu oraz

sposobu współdziałania w tym zakresie z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi.

Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030

Obszary, kierunki i działania Programu:

- profilaktyka, diagnoza społeczna i edukacja społeczna,
- poszerzenie wiedzy ogółu społeczeństwa, w tym zainteresowanych służb na temat zjawiska przemocy domowej,
- podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy domowej; zmiana postrzegania przez społeczeństwo problemu przemocy domowej (art. 8 pkt. 2 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ograniczenie treści przemocowych w mediach. Prowadzenie ogólnopolskich i lokalnych kampanii społecznych,
- promowanie w środkach masowego przekazu wolnych od przemocy i pozbawionych treści przemocowych programów skierowanych do dzieci i młodzieży,
- zapewnianie ochrony dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ograniczenie prezentowania przemocy domowej w środkach masowego przekazu, Internecie i mediach społecznościowych,
- poprawa jakości systemu działań profilaktycznych,
- realizacja programów przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej (art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ochrona, pomoc i wsparcie osób doznających przemocy domowej (art. 10 ust. 1 pkt 1 i 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- rozwój infrastruktury instytucji rządowych i samorządowych, a także podmiotów oraz organizacji pozarządowych udzielających pomocy osobom doznającym przemocy domowej oraz wypracowanie zasad współpracy,
- upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom doznającym przemocy domowej (art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej,
- rozbudowa sieci i poszerzanie oferty placówek wspierających i udzielających pomocy osobom doznającym przemocy domowej,
- monitorowanie działań pomocowych,
- oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową,
- tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową realizowanych przez instytucje rządowe

PROGRAMY
OGÓLNOKRAJOWE
ZWIĄZANE
Z OBSZAREM
PRZEMOCY
DOMOWEJ

	i samorządowe, a także podmioty oraz organizacje pozarządowe, a także wypracowanie i doskonalenie zasad współpracy pomiędzy tymi instytucjami i podmiotami oraz organizacjami pozarządowymi i wdrażanie do realizacji, ▪ interweniowanie oraz reagowanie właściwych służb na stosowanie przemocy domowej, ▪ realizowanie wobec osób stosujących przemoc domową programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych zmierzających do zaprzestania przemocy domowej (art. 10 ust. 1 pkt. 2 ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, ▪ realizowanie wobec osób stosujących przemoc domową programów psychologiczno-terapeutycznych zmierzających do zaprzestania stosowania przemocy domowej, ▪ realizowanie programów wspierających dla osób stosujących przemoc domową zmierzających do utrwalenia i wzmocnienia zmian zapoczątkowanych programami korekcyjno-edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc domową lub psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, ▪ uniemożliwienie kontaktowania się osób stosujących przemoc domową z osobami jej doznającymi, ▪ podnoszenie kompetencji, rozwijanie i doskonalenie umiejętności służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, ▪ podnoszenie jakości kształcenia i doskonalenia zawodowego osób przygotowujących się do realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz osób realizujących te zadania, ▪ wyznaczanie kierunków działań dla podmiotów i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej, ▪ podnoszenie kompetencji osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej, ▪ wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
PROGRAMY OGÓLNOKRAJOWE ZWIĄZANE Z OBSZAREM PRZEMOCY DOMOWEJ	Program ograniczania przestępczości aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2022-2024”.
	Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2023-2030.
	Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025.
	Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ.

Źródło: Opracowanie własne

POZIOM WOJEWÓDZTWA

Wojewódzkie dokumenty związane z przemocą domową również stanowią punkt odniesienia dla *Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej w Powiecie Poznańskim na lata 2024-2030*. Kierunki wyznaczone na poziomie polityki społecznej Wielkopolski określają mechanizmy zaangażowania dla całego regionu, którego częścią jest powiat poznański. Wytyczając zatem szersze i węższe cele działań w zakresie powiatowego radzenia sobie z przemocą domową należy uwzględnić także priorytety wskazane dla całego województwa.

Tabela nr 2. Dokumenty na poziomie wojewódzkim

DOKUMENT	PRIORYTETY/CELE STRATEGICZNE	CELE, PRIORYTETY I ZADANIA ISTOTNE DLA PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2024-2030
STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ DLA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2030 ROKU	Strategia zawiera 5 priorytetów strategicznych, które później zostają rozpisane na cele operacyjne i zadania adresowane do dzieci i młodzieży, seniorów, osób z ograniczeniami sprawności, osób z wysokiego ryzyka socjalnego. Cele strategiczne to: 1. Usługi społeczne dostępne i wysokiej jakości. 2. Infrastruktura zróżnicowana i dostępna w środowisku lokalnym. 3. Wielkopolska obywatelska, potrafiąca się samoorganizować. 4. Mieszkańcy aktywni i włączeni w główny nurt życia społeczno-gospodarczego. 5. Regionalny system polityki społecznej – skoordynowany, wielosektorowy i międzyinstytucjonalny.	Zadania: 1. Rozwój profilaktyki oraz programów zwalczania patologii społecznej i przestępczości. 2. Stabilizowanie/wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa obywateli. 3. Budowanie standardów postępowania i pomocy w obliczu zdarzeń nadzwyczajnych. 4. Budowanie obywatelskiej sieci bezpiecznych społeczności. 5. Ograniczanie rozmiarów zagrożenia demoralizacją i przestępczością wśród młodzieży. 6. Profilaktyka demoralizacji młodego pokolenia. 7. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa ludzi starych w ich najbliższym otoczeniu. 8. Przeciwdziałanie aktom kryminalnym skierowanym przeciwko ludziom starym.

		9. Przeciwdziałanie aktom kryminalnym skierowanym przeciwko osobom z ograniczeniem sprawności. 10. Ochrona bezpieczeństwa niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania i w przestrzeni publicznej. 11. Profilaktyka dewiacji patologii społecznej grup wrażliwych. 12. Rozwijanie programów ochrony bezpieczeństwa osób izolowanych społecznie.
WIELKOPOLSKI PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2021-2025	Program opiera się na priorytetach: I. Poprawa sytuacji osób doświadczających przemocy w rodzinie. II. Intensyfikacja oddziaływań skierowanych do osób stosujących przemoc w rodzinie. III. Wzmocnienie kadr wielkopolskich instytucji w realizacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. IV. Zwiększenie świadomości Wielkopolan w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Ze względu na tematykę dokumentu w zakresie zadań powiatu leżą działania mieszczące się we wszystkich priorytetach.
WIELKOPOLSKI PROGRAM WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ NA LATA 2021-2025	Priorytety <i>Programu</i> to: I. Wzmocnienie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. II. Poprawa sytuacji osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej. III. Wsparcie osób funkcjonujących w systemie adopcji w wyzwaniach związanych z przysposobieniem.	Ważne dla powiatu zapisy związane z przemocą w rodzinie znajdują się w: Priorytet II. <i>Poprawa sytuacji osób funkcjonujących w pieczy zastępczej poprzez:</i> 1. Wsparcie merytoryczne powiatów w zakresie zwiększenia dostępu do wysokiej jakości usług i ich deinstytucjonalizacji dla wychowanków pieczy zastępczej, w tym przede wszystkim: - wsparcie w diagnozowaniu potrzeb wychowanków pieczy i możliwości ich zaspokojenia przez działające instytucje, a także

w opracowaniu planu działań na rzecz poprawy jakości wykonywanych zadań,

- wsparcie w zakresie poprawy koordynacji usług – wsparcie PCPR w koordynowaniu działań i współpracy instytucji realizujących zadania w sposób zabezpieczający w najwyższym stopniu potrzeby wychowanków pieczy,

- wsparcie w zakresie deinstytucjonalizacji placówek opiekuńczo-wychowawczych, m.in. w zmianie sposobu organizacji pracy w placówkach na zapewniające większe upodmiotowienie wychowanków czy wprowadzanie modeli wczesnego usamodzielniania dla wychowanków pieczy zastępczej,

- wsparcie w zakresie organizacji deficytowych usług środowiskowych świadczonych na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej, takich jak m.in.: rodziny pomocowe, usługi terapeutyczne, usługi rehabilitacyjne, mieszkania ze wsparciem,

- wsparcie kadry w podnoszeniu kompetencji w pracy na rzecz wychowanków, m.in. w obszarach związanych z zaburzeniami: więzi, posttraumatycznymi, samoregulacji, emocjonalnymi czy zaburzeniami wynikającymi z molestowania seksualnego.

2. Wsparcie finansowe na uruchomienie deficytowych usług społecznych skierowanych do wychowanków pieczy zastępczej oraz osób pełniących nad nimi pieczę (np. usług rehabilitacyjnych, dostosowywania mieszkań dla rodzin pełniących pieczę nad dziećmi z niepełnosprawnościami).

Priorytet III. Wsparcie osób funkcjonujących w systemie adopcji w wyzwaniach związanych z przysposobieniem. *Zapewnienie specjalistycznego wsparcia wychowankom pieczy zastępczej ze szczególnymi potrzebami:*

		- zapewnienie opieki młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej wymagającej specjalistycznej opieki, - zapewnienie podopiecznym: kompleksowej opieki, poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, rehabilitacji, terapii, integracji sensorycznej, zapewnienie dostępu do kształcenia dostosowanego do poziomu rozwoju wychowanka, - model interwencyjnego zespołu ds. zabezpieczenia dziecka.
WIELKOPOLSKI PROGRAM NA RZECZ OSÓB STARSZYCH DO 2026 ROKU	Priorytety Programu to: 1. Edukacja. 2. Aktywność. 3. Zdrowie. 4. Bezpieczeństwo.	Z punktu widzenia niniejszego <i>Programu</i> istotny jest: Priorytet IV. Bezpieczeństwo; Cel operacyjny: Wzmocnienie systemów bezpieczeństwa osobistego i publicznego seniorów Zadania: 1. Wdrażanie działań prewencyjnych na rzecz zapobiegania aktom kryminalnym. 2. Promowanie rozwiązań na rzecz identyfikowania seniorów z grup ryzyka (zagrożenie kryminalne). 3. Upowszechnienie nowoczesnych rozwiązań (w tym telemonitoringu) pod kątem zwiększenia bezpieczeństwa seniorów. 4. Zwiększanie wrażliwości społecznej na kwestie związane z bezpieczeństwem seniorów. Cel operacyjny: Przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych Zadania: 1. Diagnozowanie obszarów zjawiska przemocy stosowanej wobec seniorów. 2. Podejmowanie działań prewencyjnych.

		3. Upowszechnianie wiedzy na temat systemu wsparcia osób dotkniętych przemocą, w tym np. procedury Niebieskiej Karty.4. Upowszechnianie wiedzy na temat stosowania przemocy wobec osób starszych.

Źródło: Opracowanie własne

POZIOM POWIATU

Skuteczna powiatowa polityka społeczna przeciwko przemocy domowej wymaga spójności oraz komplementarności wobec działań proponowanych w ramach innych powiatowych dokumentów. W przypadku *Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej w Powiecie Poznańskim na lata 2024-2030* dotyczy przede wszystkim powiatowych strategii rozwoju oraz rozwiązywania problemów społecznych, a także programu współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Tabela nr 3. Dokumenty na poziomie powiatowym

DOKUMENT	PRIORYTETY/CELE STRATEGICZNE	CELE, PRIORYTETY I ZADANIA ISTOTNE DLA PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2021-2026
STRATEGIA ROZWOJU POWIATU POZNAŃSKIEGO DO 2030 ROKU	Strategia <i>Rozwoju</i> stanowi ramowy dokument definiujący kierunki rozwoju całego powiatu poznańskiego. Składa się ona z pięciu priorytetów: Cel strategiczny 1: Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego. Cel strategiczny 2: Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli.	Ważne dla powiatu zapisy związane z przemocą w rodzinie znajdują się w: Cele operacyjne do celu strategicznego 2: Poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia, zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Podwyższenie stanu i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców powiatu. Działanie 2.2.1. Pomoc rodzinom w sytuacji kryzysowej, wsparcie funkcjonowania systemu pieczy zastępczej.

	Cel strategiczny 3: Rozwój edukacji, rynku pracy i wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu poznańskiego. Cel strategiczny 4: Rozwój zrównoważonego i zintegrowanego transportu na terenie powiatu poznańskiego. Cel strategiczny 5: Rozwój przyjaznej administracji, współpraca samorządowa i kształtowanie wizerunku powiatu poznańskiego.	
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2021-2026	Strategia zakłada pięć celów strategicznych: Cel strategiczny 1. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem. Cel strategiczny 2. Aktywizacja na lokalnym rynku pracy. Cel strategiczny 3. Integracja osób z niepełnościami i wsparcie dla opiekunów osób niesamodzielnych. Cel strategiczny 4. Pomoc osobom starszym i długotrwale chorym. Cel strategiczny 5. Wspieranie solidarności społecznej i aktywizacja potencjału społecznego mieszkańców powiatu.	Kluczowe dla kwestii przemocy domowej są: Cel strategiczny 1. Wsparcie systemu opieki nad rodziną i dzieckiem. Cel operacyjny 5. Organizowanie wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy domowej: A. Rozwój poradnictwa i upowszechnienie informacji w zakresie praw osób dotkniętych przemocą domową. B. Opracowanie/inicjowanie programów wsparcia psychologicznego dla osób stosujących przemoc domową. C. Rozwój/wspieranie działań edukacyjnych w zakresie problematyki przemocy domowej. D. Inicjowanie kampanii informacyjnych na temat zjawiska przemocy (np. ulotki, biuletyny, spotkania informacyjne). E. Wspieranie organizacji pozarządowych realizujących projekty dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej.

- F. Monitorowanie, wspieranie międzysektorowej współpracy oraz wymiany doświadczeń między instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy.
- G. Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla interdyscyplinarnych zespołów powołanych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

oraz

Cel strategiczny 4. Pomoc osobom starszym i długotrwale chorym.

Cel operacyjny 2. Wzmocnienie bezpieczeństwa osób starszych:

- A. Realizowanie kampanii i innych działań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu przemocy wobec osób starszych.
- B. Inicjowanie szkoleń wśród kadry instytucji mających kontakt z osobami starszymi na temat przemocy wobec nich i diagnozy jej przejawów.

ROZNY PROGRAM
WSPÓŁPRACY
POWIATU
POZNAŃSKIEGO
Z ORGANIZACJAMI
POZARZĄDOWYMI
ORAZ PODMIOTAMI
WYMENIONYMI
W ART. 3 UST. 3
USTAWY
O DZIAŁALNOŚCI
POŻYTKU
PUBLICZNEGO
I O WOLONTARIACIE
W ROKU 2024

Program wymienia pomoc społeczną jako jedno z zadań priorytetowych w zakresie współpracy powiatu z organizacjami.

W odniesieniu do niniejszego *Programu* kluczowe jest zadanie w podpunkcie e dotyczące pomocy społecznej:

- zapobieganie zjawisku przemocy domowej, w szkole i w środowisku lokalnym oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym i uzależnieniom w powiecie poznańskim.

Źródło: Opracowanie własne

Przemoc domowa – charakterystyka zjawiska

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy w szczególności narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszające jej godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy, ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”.

Przemoc jest zjawiskiem społecznym. Nie ma żadnych granic. Dotyczy szeroko rozumianego społeczeństwa: rodziny, grup rówieśniczych, instytucji, środowiska pracy. Może być również związana z uzależnieniem od używek typu alkohol lub narkotyki. Wspólnym mianownikiem wszystkich tych zjawisk związanych z przemocą jest dążenie do podporządkowania sobie i wykorzystania słabszej strony przez silniejszą.

W zależności od występujących zachowań osoby stosującej przemoc wyodrębnia się następujące rodzaje:

- a) przemoc fizyczną – powodującą naruszenie lub realne zagrożenie sfery cielesnej osoby jej doznającej;
- b) przemoc psychiczną – polegającą na sprawowaniu kontroli nad osobą doznającą przemocy, zawiera przymus i groźby np.: pozbawienia praw rodzicielskich, nastawianie dzieci przeciwko jednemu z rodziców, różnorodne agresywne zachowania werbalne (stała krytyka, wyśmiewanie poglądów, domaganie się posłuszeństwa, wyzywanie, upokarzanie, groźby, itp.);
- c) przemoc seksualną – czyli wymuszanie pożycia seksualnego lub poddania się innym czynnościom seksualnym, a także zmuszanie do współżycia w nieakceptowalnej formie;
- d) przemoc ekonomiczną (finansową) – która polega na utrzymywaniu osoby zależnej w całkowitej zależności finansowej poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny;
- e) zaniedbanie – to naruszenie obowiązku opieki ze strony osób bliskich, przejawia się w formach zaniedbania potrzeb żywieniowych, higienicznych, medycznych jako stanu wynikającego z braku dbałości czy też opieki, stosowanego najczęściej wobec dzieci, osób starszych, niepełnosprawnych, chorych.

Nie należy zapominać, iż przemoc ma charakter cykliczny, w wielu przypadkach trwa nawet kilkanaście lat. Znęcanie się ma tendencję do powtarzania się. Rzadko jest czynem jednorazowym. Bez pomocy z zewnątrz osoba doznająca przemocy nieczęsto jest w stanie sama ją przerwać. Zazwyczaj w fazie ostrej przemocy (wybuchu gniewu i wyładowaniu agresji) osoba poszkodowana skłonna jest do szukania pomocy, jednakże bez należytego wsparcia wycofuje się ze swoich działań w następującej fazie miodowego miesiąca (jest to faza skruchy ze strony osoby stosującej przemoc).

Kodeks karny definiuje przemoc w rodzinie (art. 207 Kodeksu karnego) jako znęcanie się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku

zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny. W rozumieniu Kodeksu karnego przemoc jest przestępstwem, które podlega karze:

- § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 1a. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Jeżeli czyn określony w § 1 lub 1a połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1–2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

UWARUNKOWANIA PRAWNE I ZADANIA POWIATU W ZAKRESIE PRZEMOCY DOMOWEJ

Głównym aktem prawnym regulującym zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą domową oraz osób stosujących przemoc jest Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej z 29 lipca 2005 roku. Zgodnie zapisami z art. 6, do zadań własnych powiatu w tym zakresie należą w szczególności:

- opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia;
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Z kolei do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należą w szczególności:

- tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- opracowywanie i realizacja programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową;
- opracowanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których mowa wyżej oraz o ich ukończeniu.

WYKAZ PODMIOTÓW WSPIERAJĄCYCH OSOBY/RODZINY DOTKNIĘTE I ZAGROŻONE PRZEMOCĄ W POWIECIE POZNAŃSKIM

Należy pamiętać, że każdy człowiek, niezależnie od wieku, płci, stanu zdrowia, pochodzenia, wyznania ma prawo do godnych warunków życia, poszanowania własnej osoby, indywidualności, do realizowania się w życiu osobistym, społecznym i zawodowym. W przypadku braku możliwości lub nieumiejętności rozwiązania problemu z wykorzystaniem własnego potencjału ma prawo zwrócić się o adekwatną pomoc. Ponieważ przemoc jest przestępstwem, stosowanie jej wobec osób bliskich powinno być ukarane, a każdy ma prawo, a nawet obowiązek reagować.

W powiecie poznańskim można uzyskać pomoc oraz wsparcie m. in. w:

1. Sądzie Rejonowym w Poznaniu.
2. Komendzie Miejskiej Policji w Poznaniu oraz komendach gminnych.
3. Prokuraturze Rejonowej w Poznaniu.
4. Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu.
5. Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy.
6. Placówkach oświatowych.
7. Poradniach psychologiczno-pedagogicznych.
8. Ośrodkach pomocy społecznej.
9. Zespołach interdyscyplinarnych funkcjonujących w poszczególnych gminach.
10. Gminnych komisjach rozwiązywania problemów alkoholowych.
11. Jednostkach ochrony zdrowia.
12. Komisariatach policji.
13. Organizacjach pozarządowych i Kościołach.

PRZEMOC DOMOWA W STATYSTYKACH OGÓLNOPOLSKICH

Przemoc domowa jest zjawiskiem, które wpływa destrukcyjnie na system rodzinny. W 2022 roku sporządzonych zostało 83 196 „Niebieskich kart”, z czego 74% założyli przedstawiciele policji, 17,4% pracownicy ośrodków pomocy społecznej, 3,4% pracownicy placówek oświatowych, 3,5% przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, a jedynie 1,6% przedstawiciele ochrony zdrowia. Ponadto 0,1% Niebieskich kart sporządziło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jest to nowy podmiot na liście. Pomocą psychologiczno-pedagogiczną objęto 313 496 dzieci. W 2022 r. na podstawie art. 12a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w pieczy zastępczej umieszczono 1172 dzieci (MRPiPS, 2019)³.

Według danych Komendy Głównej Policji za lata 2020-2022, w ciągu ostatnich 3 lat liczba wypełnionych Niebieskich kart zmalała z 72 601 do 61 645, co oznacza spadek o 17,7%. Zmalała również liczba odnotowanych przypadków przemocy w rodzinie (z 85 575 do 71 631), a ich analiza wskazuje, że **najczęstszym rodzajem stosowanej przemocy w rodzinie jest przemoc psychiczna, na drugim miejscu pozostaje przemoc fizyczna**. Najczęściej przemocą w rodzinie poszkodowane są kobiety (72,5%) oraz osoby małoletnie (15,3%), najrzadziej mężczyźni (12,1%)⁴.

Ze statystyk wynika, że spada przemoc stosowana wobec osób nieletnich, co jest efektem spadku przyzwolenia na stosowanie kar fizycznych. Mimo to z „*Ogólnopolskiej diagnozy skali i uwarunkowań problemu krzywdzenia dzieci*” przeprowadzonej w 2023 r. przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę wynika, że przemocy ze strony bliskich dorosłych doświadczyło 32% młodych ludzi.

Najczęściej zgłaszanymi formami przemocy były: przemoc ze strony rówieśników (66%), wykorzystanie seksualnie bez kontaktu fizycznego (26%). Ponadto 23% dzieci i nastolatków było zaniedbywanych emocjonalnie, 20% – doświadczało parentyfikacji, a 14% – było świadkami przemocy

³ <https://www.gov.pl/attachment/e1a75d16-13bd-4994-b1e8-e65877117dc3>, dostęp 05.02.2024

⁴ Dane Komendy Głównej Policji <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie>, lata 2012-2022r., dostęp 05.02.2024

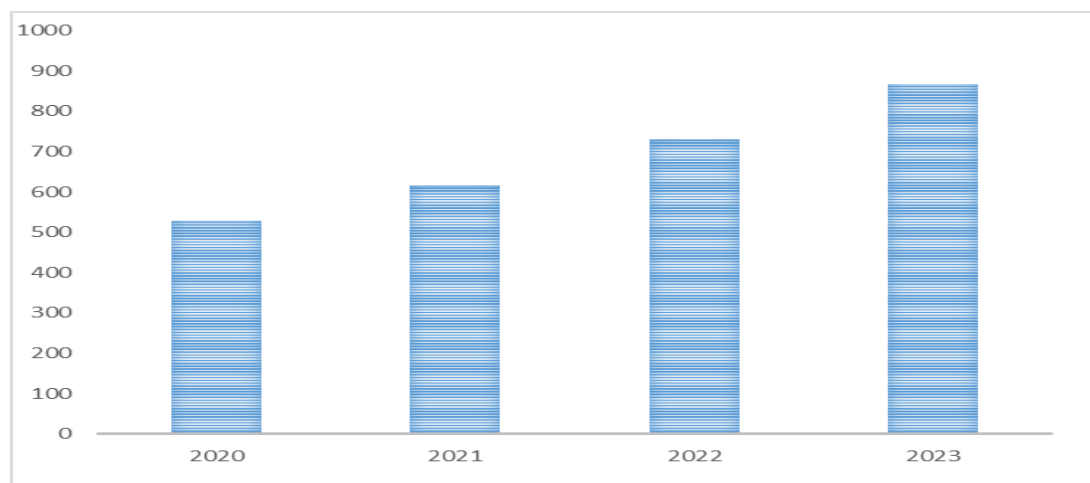
w domu. Wykorzystywania seksualnego z kontaktem fizycznym doświadczyło 8% respondentów, tyle samo (8%) było zaniedbywanych fizycznie.

W 2022 r. Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej zleciło przeprowadzenie badań pod nazwą *Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy wobec osób starszych i osób niepełnosprawnych*. Z przeprowadzonych badań wynika, że wśród osób niepełnosprawnych najczęściej była wskazywana przemoc psychiczna (jej doznawania zadeklarowało 78,1% osób niepełnosprawnych biorących udział w badaniu) oraz fizyczna (57,8%). W przypadku osób starszych – przemoc psychiczna stanowiła 87,3% przypadków, fizyczna 43,1% a ekonomiczna 43,1%. Podobnie w przypadku osób starszych i osób niepełnosprawnych – przemoc psychiczna wynosiła 70,2% oraz fizyczna 45,2% a ekonomiczna 41,1%⁵. Osoby najczęściej stosujące przemoc w rodzinie to zdaniem profesjonalistów członkowie najbliższej rodziny (dzieci, mąż, partner, wnuk w przypadku osób starszych oraz ojciec, mąż, partner, matka w przypadku osób niepełnosprawnych) oraz opiekunowie prawni i osoby sprawujące opiekę. Istotne jest, że zdecydowanie częściej, jako osoby stosujące przemoc, wskazywani byli mężczyźni. Jednocześnie osobami starszymi doznającymi przemocy są najczęściej: matka lub żona oraz ojciec, a osobami niepełnosprawnymi – dziecko, matka lub żona. W obu grupach są to także osoby zależne, pozostające pod opieką osób stosujących przemoc. W tym wypadku częściej kobiety niż mężczyźni.

STATYSTYKI DOTYCZĄCE ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ W POWIECIE POZNAŃSKIM

W ostatnich latach wzrastała liczba formularzy „Niebieska karta” sporządzonych przez policję wśród mieszkańców powiatu poznańskiego. Należy jednak pamiętać, że zgodnie ze statystykami policji, liczba zgłoszonych przypadków przemocy domowej jest kilkukrotnie większa niż liczba wydanych „Niebieskich kart”, a pozostaje jeszcze sfera przypadków niezgłoszonych do organów administracji państwowej.

Wykres nr 1. Liczba formularzy „Niebieska karta” sporządzonych przez policję dla mieszkańców powiatu poznańskiego w latach 2020-2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej w Poznaniu

⁵ <https://www.researchgate.net/publication/366192374>, (strona 77), dostęp 05.02.2024

Przeważająca większość „Niebieskich kart” sporządzonych przez policję dla mieszkańców powiatu poznańskiego wszczyniała tę procedurę (2389), a 14,7% z nich dotyczyło kolejnych przypadków przemocy w trakcie trwającej procedury (352).

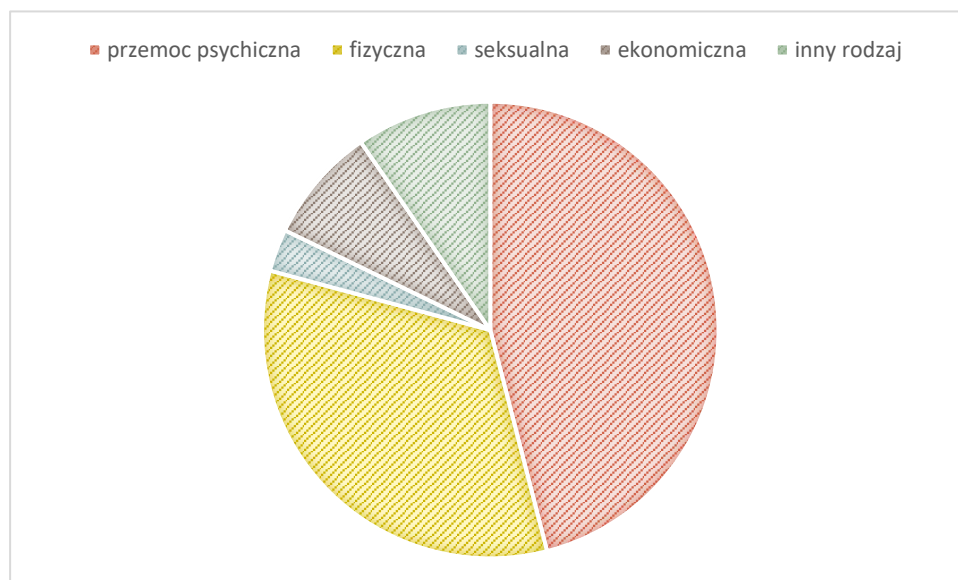
Tabela nr 4. Liczba formularzy „Niebieska karta” sporządzonych przez policję dla mieszkańców powiatu poznańskiego w latach 2020-2023

		2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
	Liczba formularzy „Niebieska karta” ogółem	529	615	730	867
W tym	wszczynających procedurę	477	539	622	751
	kolejnych przypadków przemocy	52	76	108	116

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej w Poznaniu

Najczęściej spotykaną formą przemocy odnotowanej w odniesieniu do mieszkańców powiatu poznańskiego w 2023 r. jest w przemoc **psychiczna** (46%), a następnie przemoc fizyczna (33,2%). W dalszej kolejności zgłaszano inny rodzaj zachowań⁶ przemocowych (9,6%) i przypadki przemocy ekonomicznej (8,2%). Najrzadziej zgłaszane są przypadki przemocy seksualnej (3%).

Wykres nr 2. Struktura odnotowanych przypadków przemocy w rodzinie względem mieszkańców powiatu poznańskiego ze względu na rodzaj przemocy (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej w Poznaniu

⁶ Zgodnie ze wzorem druku A „Niebieska karta” pod sformułowaniem *inny rodzaj zachowań* należy rozumieć niszczenie/uszkodzenie mienia, zabór/przywłaszczenie mienia, groźba karalna/znieważenie, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do spożywania środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz niezleconych przez lekarza leków, inne działania na szkodę najbliższych.

W 2023 r. policjanci uruchamiając procedurę w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie powiatu poznańskiego ujawnili 510 przypadków występowania przemocy fizycznej. W porównaniu z 2020 rokiem nastąpił wzrost stosowania tej formy przemocy o 33,5%. O 36,3% wzrosła także liczba ujawnionych przypadków przemocy psychicznej oraz innych rodzajów zachowań – o 129,7%. Wzrost odnotowano także w przypadku przemocy ekonomicznej – o 97 zgłoszonych przypadków.

Tabela nr 5. Liczba odnotowanych przypadków przemocy w rodzinie względem mieszkańców powiatu poznańskiego w podziale na poszczególne formy w latach 2020-2023

FORMY PRZEMOCY	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
przemoc fizyczna	382	354	467	510
przemoc psychiczna	520	538	592	709
przemoc seksualna	13	8	39	46
przemoc ekonomiczna	29	45	109	126
inny rodzaj zachowań	64	93	131	147

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej w Poznaniu

Analizując statystyki dotyczące liczby mieszkańców, co do których zachodzi podejrzenie, że doświadczyli przemocy domowej, to również w tej kategorii obserwujemy większą liczbę przypadków. W powiecie poznańskim w 2023 r. odnotowano 953 takie osoby, co w porównaniu z rokiem 2020 oznacza wzrost o 39,6 % (377 osób).

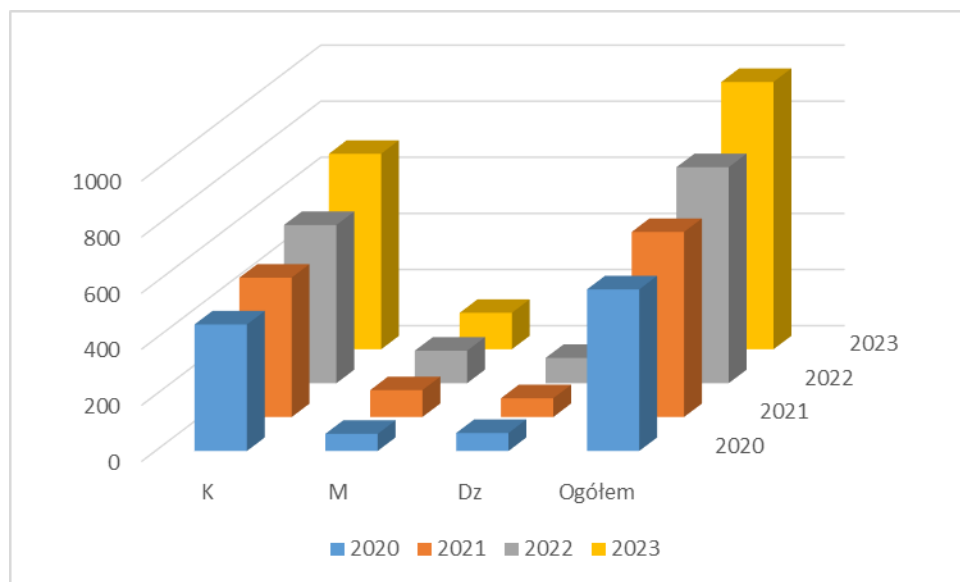
Tabela nr 6. Statystyki dotyczące liczby mieszkańców powiatu poznańskiego, co do których zachodzi podejrzenie, że zostali dotknięci przemocą w rodzinie w latach 2020-2023

LICZBA OSÓB DOŚWADCZAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
kobiety ogółem	451	497	564	697
do 65 r.ż.	429	469	529	663
po 65 r.ż.	22	28	35	34
mężczyźni ogółem	61	96	116	130
do 65 r.ż.	55	82	111	120
po 65 r.ż.	6	14	5	10
małoletni	64	67	90	126
ogółem	576	660	770	953

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej w Poznaniu

Najczęściej dotknięte przemocą są kobiety (73,1%), zwłaszcza te, które nie ukończyły 65 roku życia (95,1%) tendencja ta utrzymuje się w ostatnich latach. Odsetek mężczyzn będących ofiarami przemocy domowej w porównaniu z 2020 rokiem wzrósł z 10,6% w 2020 roku do 13,6% w 2023 roku. Wzrasta także odsetek osób małoletnich, wobec których stosowana jest przemoc, z 11,1% do 13,2%.

Wykres nr 3. Struktura mieszkańców powiatu poznańskiego, co do których zachodzi podejrzenie, że zostali dotknięci przemocą domową w latach 2020-2023 ze względu na płeć (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej w Poznaniu.

Na podstawie sprawozdań Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu ustalono, że na terenie powiatu poznańskiego w 2023 r. **ogólna liczba osób, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową wynosiła 873 osoby**. W stosunku do 2020 r. nastąpił wzrost o liczby 38,8% sprawców przemocy domowej, w tym mężczyzn o 36,1% natomiast kobiet o 130%. **Sprawcami przemocy domowej są głównie mężczyźni**, w 2023 r. w powiecie poznańskim stanowili oni 83,7% tej grupy. W porównaniu z 2020 r. ich udział nieznacznie zmalał (z 87,5%).

Tabela nr 7. Sprawcy przemocy domowej w powiecie poznańskim w latach 2020-2023

SPRAWCY PRZEMOCY DOMOWEJ	LICZBA SPRAWCÓW w 2020 r.	LICZBA SPRAWCÓW w 2021 r.	LICZBA SPRAWCÓW w 2022 r.	LICZBA SPRAWCÓW w 2023 r.
Ogółem	534	615	738	873
w tym kobiety	60	81	95	138
w tym mężczyźni	467	533	638	731
w tym nieletni	7	1	5	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej w Poznaniu.

DZIAŁANIA WSPIERAJĄCE OSOBY DOTKNIĘTE PRZEMOCĄ DOMOWĄ

Na terenie gmin powiatu poznańskiego **wobec osób doznających przemocy domowej i świadków przemocy prowadzono wielozakresowe poradnictwo** – psychologiczne, prawne, socjalne, medyczne, zawodowe i rodzinne, wsparcie terapeutyczne oraz działalność informacyjną. W 2023 r. **specjalistycznym poradnictwem** objęte zostały 1714 osoby, a **działaniami terapeutycznymi** 299 osób. Ze wsparcia 9 punktów konsultacyjnych skorzystało 378 osób.

Tabela nr 8. Liczba osób doznających przemocy w rodzinie i świadków przemocy objętych wielozakresowym wsparciem na terenie powiatu poznańskiego w latach 2020-2023

LICZBA OSÓB OBJĘTYCH WSPARCIEM	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
liczba osób objętych poradnictwem	2142	1353	1714	1340
liczba osób biorących udział w zajęciach terapeutycznych	154	26	299	472
liczba osób korzystających z punktów konsultacyjnych	854	660	378	504

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ośrodków pomocy społecznej.

Ośrodki pomocy społecznej, działając na podstawie ustawy o pomocy społecznej, udzielają osobom dotkniętym problemem przemocy domowej pomocy finansowej w formie zasiłków celowych, specjalnych zasiłków celowych, okresowych, pomocy żywnościowej w ramach programu FEAD, pomocy rzeczowej oraz w formie gorących posiłków w szkole, jak również pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Osoby wymagające wsparcia kierowano do Centrum Integracji Społecznej w celu aktywizacji społecznej i zawodowej, a także udzielano pomocy w załatwianiu spraw urzędowych (formalnych) w zakresie poprawy sytuacji socjalno-bytowej. W 2023 r. ze świadczeń finansowych z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie skorzystało 158 rodzin z powiatu poznańskiego. Liczba rodzin, które korzystały z ww. form wsparcia z roku na rok systematycznie rośnie, a w porównaniu do 2020 roku wzrosła o 30,6%. Dane te świadczą o obserwowanej od kilku lat ogólnopolskiej tendencji wzrostu liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej bez względu na przyczynę.

Tabela nr 9. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia finansowego z powodu wystąpienia przemocy w rodzinie w powiecie poznańskim w latach 2020-2023

	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
liczba osób objętych wsparciem finansowym	121	73	57	158

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej.

Ważną rolę w systemie wsparcia rodzin dotkniętych przemocą pełnią **zespoły interdyscyplinarne**, które zgodnie ze swoimi ustawowymi obowiązkami oraz w oparciu o procedurę „Niebieskiej karty”,

podejmowały działania interwencyjne w związku z przemocą domową (fizyczną, psychiczną, seksualną). Zadaniem grup roboczych było przede wszystkim opracowanie indywidualnego planu pomocy rodzinie dotkniętej przemocą. W ramach swojej pracy członkowie diagnozowali problem przemocy w danej rodzinie oraz zapewniali bezpłatną pomoc prawną, medyczną, psychologiczną, a także socjalną dla ofiar przemocy.

W powiecie poznańskim z danych sprawozdawczych wynika, że w porównaniu z 2022 rokiem zwiększyło się obciążenie zespołów interdyscyplinarnych – wzrosła liczba uruchamianych przez nie procedur „Niebieska karta” (o 86), natomiast zmalała liczba zakończonych procedur „Niebieska karta” (o 21). W związku z tym odbyło się więcej posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych (o 13), jak również powołanych zostało więcej grup roboczych (o 324).

Tabela nr 10. Działalność zespołów interdyscyplinarnych w powiecie poznańskim 2020-2023

	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
liczba uruchomionych procedur „Niebieskiej karty”	639	660	775	861
liczba zakończonych procedur „Niebieskiej karty”	409	250	385	364
liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych	58	37	60	73
liczba powołanych grup roboczych	622	400	788	1112

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

DZIAŁANIA PODEJMOWANE WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Tabela nr 11. Działania podejmowane wobec osób stosujących przemoc domową

Działanie	2020 r.	2021 r.	2022 r.	2023 r.
liczba spraw z zastosowaniem tymczasowego aresztowania sprawcy	81	85	91	66
liczba spraw z zastosowaniem dozoru policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego z pokrzywdzonym	42	64	48	57
liczba spraw z zastosowaniem dozoru policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym	33	200	51	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Kuratorskiej Służby Sądowej w Poznaniu oraz ośrodków pomocy społecznej

Wśród działań podjętych wobec sprawców przemocy domowej przez policję wymienia się przede wszystkim **zatrzymanie sprawców przemocy**. W ramach izolowania osób stosujących przemoc od członków rodzin wydane zostały także orzeczenia dotyczące **opuszczenia przez sprawcę lokalu** zajmowanego wspólnie z osobą pokrzywdzoną oraz dotyczące obowiązku powstrzymywania się

sprawcy od kontaktowania się z osobą pokrzywdzoną. **Zarówno liczba pierwszego, jak i drugiego typu orzeczeń wzrasta.**

W każdej z gmin powiatu poznańskiego realizowano wsparcie osób stosujących przemoc poprzez motywowanie i wskazywanie pozytywnych aspektów wynikających ze zgłoszenia się do uczestnictwa w programach adresowanych do sprawców przemocy. Prowadzono spotkania indywidualne, oferowano możliwość skorzystania z wsparcia psychologa. Prowadzono również rozmowy z osobami nadużywającymi alkoholu.

Według danych Zespołów Kuratorskiej Służby Sądowej w 2023 r. na terenie powiatu poznańskiego zostało wykonanych 14 orzeczeń dotyczących obowiązku uczestnictwa sprawcy przestępstwa w **programach korekcyjno-edukacyjnych**. W porównaniu do 2021 r. liczba orzeczeń nie zmieniła się. W 2023 r. Fundacja PCPS – Poznańskie Centrum Profilaktyki Społecznej w Poznaniu, na zlecenie Powiatu Poznańskiego, objęła mieszkańców stosujących przemoc domową programami:

- korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy – wzięło w nim udział 15 mężczyzn,
- psychologiczno-terapeutycznym – wzięło w nim udział 15 mężczyzn.

Ponadto w ramach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy domowej w Luboniu realizowano program „SIŁACZ” dla 15 osób. Biorąc pod uwagę fakt, że w 2023 r. w gminach powiatu poznańskiego prowadzono intensywne oddziaływania motywujące do wzięcia udziału w programach adresowanych do sprawców przemocy, to liczba osób, które zgłosiły się do programów, nadal nie jest satysfakcjonująca⁷.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYSEKTOROWA NA RZECZ ZAPOBIEGANIA PRZEMOCY DOMOWEJ W POWIECIE POZNAŃSKIM

Kompleksowe działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej wymagają skutecznej koordynacji, wzmocnienia i pełnej realizacji zadań przez różnego rodzaju podmioty i instytucje, m.in.:

- zespoły interdyscyplinarne,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- ośrodki pomocy społecznej,
- gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych,
- komisariaty policji,
- straż gminną,
- placówki oświatowe,
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne,
- placówki ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe i instytucje kościelne.

Szczególnie istotną grupą działań realizowanych przez ww. podmioty, mającą na celu zwiększenie świadomości społecznej na temat przemocy domowej, są różnego rodzaju działania profilaktyczne i edukacyjne wśród mieszkańców powiatu. W ramach obowiązującego *Programu Przeciwdziałania*

⁷ Sprawozdanie z realizacji Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w powiecie poznańskim za rok 2023.

Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej w Powiecie Poznańskim na lata 2021-2026 na terenie powiatu poznańskiego organizowane były liczne warsztaty, wykłady, prelekcje, pogadanki. Co ważne, ich odbiorcami często byli najmłodsi, uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Również zespoły interdyscyplinarne opracowywały i rozpowszechniały materiały informacyjno-edukacyjne oraz instruktażowe dotyczące rozpoznawania, ujawniania oraz postępowania interwencyjnego w przypadku podejrzenia występowania przemocy domowej. Ważną działalność wspierającą dzieci i młodzież doświadczającą różnych problemów w rodzinie, w tym przemocy, prowadzą placówki wsparcia dziennego, które w ramach pomocy rodzinie obejmują opieką i wychowaniem dzieci w czasie pozalekcyjnym. Do placówek wsparcia dziennego zalicza się m. in. świetlice i kluby środowiskowe oraz ogniska wychowawcze. Sprawują one funkcje opiekuńcze, wspierają rodziców w wychowywaniu dzieci, uczą gospodarowania czasem, odpowiedzialności, obowiązkowości. W placówkach tych prowadzi się zajęcia socjoterapeutyczne, wspomagające dzieci z zaburzeniami zachowania. W 2023 r. w programach edukacyjnych uczestniczyło 7808 dzieci.

Jednym z działań podejmowanych przez gminy w celu zmniejszenia intensywności oddziaływania czynników współwystępujących z przemocą, jest **coroczna kontrola punktów sprzedaży i konsumpcji alkoholu**. Prowadzili je członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, straż miejska, policja. W trakcie kontroli przypominano sprzedawcom o ich obowiązkach związanych ze sprzedażą alkoholu, o zakazie sprzedaży alkoholu osobom nieletnim, nietrzeźwym oraz pod zastaw. Na terenie powiatu poznańskiego w 2023 r. dokonano 147 kontroli punktów sprzedaży i konsumpcji alkoholu.

Istotną formą wsparcia mieszkańców poszkodowanych przemocą domową jest możliwość zagwarantowania im tymczasowego schronienia.

Na terenie powiatu poznańskiego zlokalizowany jest Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy, zapewniający kompleksową pomoc osobom i rodzinom będącym w różnego typu kryzysach, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar przemocy domowej. Ośrodek świadczy pomoc ambulatoryjną oraz dysponuje 16 miejscami całodobowego pobytu. W 2023 roku z pomocy w formie schronienia skorzystało 20 osób, natomiast pomocy w formie konsultacyjnej i ambulatoryjnej udzielono 222 razy. Pomocy w formie terapii udzielono 56 osobom.

Do zadań Ośrodka należy w szczególności:

- udzielenie szybkiej i doraźnej pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej, z wyłączeniem przypadków dotyczących bezdomności,
- prowadzenie poradnictwa specjalistycznego: psychologicznego, socjalnego, prawnego oraz pedagogicznego,
- organizacja grup wsparcia oraz grup edukacyjno-terapeutycznych dla mieszkańców hostelu,
- prowadzenie mieszkań treningowych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej,
- realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej,
- prowadzenie terapii wspierającej,
- współpraca z różnymi instytucjami pomocowymi oraz w ramach zespołów interdyscyplinarnych dotyczących problemu przemocy domowej.

Ponadto w 2021 r. rozpoczął swoją działalność na terenie gminy Dopiewo Dom dla matek samotnie wychowujących dzieci i kobiet w ciąży. Dom dysponuje 30 miejscami. Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży doznające przemocy domowej lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć tam schronienie i wsparcie. Do tych domów mogą być również przyjmowani ojcowie z małoletnimi albo inne osoby sprawujące opiekę prawną nad dziećmi. W 2023 r. ze wsparcia w/w domu skorzystało 50 osób.

Sytuacja związana z infrastrukturą mieszkaniową w powiecie poznańskim jeśli chodzi o lokale dostępne na wolnym rynku jest jedną z lepszych na tle województwa wielkopolskiego. W 2022 r. w powiecie poznańskim do użytkowania zostało oddanych 5838 lokali mieszkalnych, a na 1000 zawartych małżeństw liczba ta wynosiła 3180 (przy średniej wojewódzkiej 1747, powiat poznański zajmuje pod tym względem pierwsze miejsce w województwie). Jednakże dostępność lokali znajdujących się w zasobie samorządów lokalnych, z których mogliby skorzystać mniej zamożni mieszkańcy w sytuacjach dla nich kryzysowych, jest słabsza ze względu na duże zróżnicowanie potencjału ekonomicznego, społecznego i organizacyjnego gmin.

Coroczną formą współpracy powiatu poznańskiego z organizacjami pozarządowymi jest **zlecanie zadań publicznych** mających na celu zapobieganie zjawisku przemocy domowej, w szkole i w środowisku lokalnym oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym i uzależnieniom. W 2023 roku przez Fundację Poznańskie Centrum Profilaktyki Społecznej zrealizowane zostały 2 zadania:

- organizacja, realizacja i przeprowadzenie programu korekcyjno-edukacyjnego – zlecenie na kwotę 13 500 zł,
- organizacja, realizacja i przeprowadzenie programu psychologiczno - terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową – zlecenie na kwotę 13 500 zł.

Program korekcyjno-edukacyjny pełni rolę pomocniczą systemu przeciwdziałania przemocy domowej oraz uzupełnia różne formy interwencji prawnych i administracyjnych podejmowanych wobec sprawców przemocy. Podstawową rangę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przypisuje się interwencji karno-administracyjnej.

Znaczącym zasobem powiatu poznańskiego są liczne prężnie działające organizacje pozarządowe, które mogą być ważnymi partnerami dla lokalnych samorządów w realizacji zadań na rzecz rodziny. W kontekście przeciwdziałania przemocy domowej ważne jest, aby w przyszłych konkursach ofert uwzględniane były nadal działania bezpośrednio kierowane do omawianej kategorii rodzin.

Lektura sprawozdań z realizacji *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Powiecie Poznańskim na lata 2021-2026* potwierdza rekomendacje organizacji międzynarodowych, w tym WHO, Komisji Europejskiej czy Komitetu Ochrony Praw Dziecka, odnoszące się do konieczności położenia większego nacisku na działania mające na celu zwiększenie zaangażowania tak ważnego partnera, jakim jest służba zdrowia, zwłaszcza w zakresie usług profilaktyki uniwersalnej, pełniejszej realizacji zapisów prawnych, zwiększenia zaangażowania personelu służby zdrowia w identyfikację czynników ryzyka krzywdzenia dzieci oraz działania interwencyjne, a także promowanie czynników ochronnych⁸.

⁸ Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci”, Warszawa, 2018, s. 48.

Objęcie osób doświadczających przemocy domowej profesjonalnym wsparciem jest możliwe dzięki prowadzeniu działań przyczyniających się do wzrostu wiedzy i świadomości służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie temu zjawisku. We wszystkich gminach powiatu poznańskiego w 2023 r. rozwój i profesjonalizację działań specjalistów pracujących z osobami dotkniętymi przemocą i sprawcami przemocy realizowano poprzez zorganizowanie w ramach interdyscyplinarnej współpracy 67 szkoleń, warsztatów dla 663 osób, udział w seminariach czy superwizji.

ANALIZA SWOT

Dobór odpowiednich celów i zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy wymaga analizy kondycji powiatu poznańskiego w obszarze związanym z tym właśnie zagadnieniem. Służy temu refleksja nad lokalnym potencjałem oraz barierami, czyli analiza SWOT. Nazwa ta to akronim angielskich słów: *strenghts* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse w otoczeniu), *threats* (zagrożenia w otoczeniu). Realizacja SWOT pozwala na określenie głównych kierunków działania w zakresie polityk publicznych. Poniżej zaprezentowana została analiza SWOT powiatu poznańskiego w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY

SŁABE STRONY

- na terenie powiatu poznańskiego istnieje rozbudowane otoczenie instytucjonalne z potencjałem do kompleksowej realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy i wsparcia osób doświadczających kryzysów, w tym przemocy,
- na terenie powiatu zlokalizowany jest Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy, przy którym funkcjonuje hostel oraz mieszkania treningowe,
- na terenie gminy Dopiewo funkcjonuje dom dla matek samotnie wychowujących dzieci i kobiet w ciąży oraz mieszkania wspomagane,
- na terenie powiatu działają organizacje pozarządowe w obszarze wspierania rodziny,
- powiat poznański zleca organizacjom pozarządowym działania w obszarze zapobiegania zjawisku przemocy domowej,
- w powiecie działa rozbudowana sieć poradnictwa, w tym świadczona jest nieodpłatna pomoc prawna i psychologiczna dla potrzebujących mieszkańców,
- prowadzone są działania profilaktyczne i edukacyjne zwiększające świadomość mieszkańców w zakresie przemocy domowej,
- zwiększa się profesjonalizacja działań specjalistów pracujących z osobami dotkniętymi przemocą i sprawcami przemocy dzięki licznym szkoleniom, warsztatom, akcjom edukacyjnym czy superwizji,
- zwiększa się ilość wydanych nakazów mających na celu natychmiastową izolację sprawców przemocy domowej, co wskazuje, że policja coraz częściej

- niewystarczające zasoby lokalowe, aby zagwarantować docelowe schronienie potrzebującym mieszkańcom powiatu poszkodowanym przemocą domową,
- niedostateczne zaangażowanie w działania w ramach systemu współpracy międzysektorowej na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej ze strony tak ważnego partnera, jakim jest służba zdrowia,
- wzrost liczby procedur „Niebieskich Kart” co może wskazywać na zwiększenie się występowania przemocy domowej,
- ze statystyk wynika, że rośnie skala przemocy domowej wobec dzieci, osób starszych/ zależnych.

dostrzega wagę stanowczych działań i zdecydowanej ingerencji w sytuacjach kryzysowych,

- obowiązek obligujący sprawców przemocy domowej do uczestnictwa w programach korekcyjnych adresowanych do tej grupy osób.

ANALIZA SWOT

SZANSE

- na terenie powiatu poznańskiego realizowany jest powiatowy program przeciwdziałania przemocy, który oferuje formy wsparcia dla rodzin, w których występuje taki problem,
- na terenie miasta Poznania oraz w Zdunach zlokalizowany jest Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia, z którego mogą skorzystać wszyscy mieszkańcy województwa wielkopolskiego,
- możliwość skorzystania przez powiat ze środków zewnętrznych (ministerialnych i unijnych) na finansowanie usług społecznych, w tym usług skierowanych do rodzin dotkniętych przemocą,
- mieszkańcy powiatu poznańskiego z uwagi na korzystną lokalizację (bliskość Poznania) i dobrze zorganizowany transport publiczny mają łatwy dostęp do katalogu wysokospecjalistycznych usług wzmacniających potencjał rodziny,
- zwiększa się świadomość społeczeństwa na temat reagowania na krzywdę i stosowanie przemocy wobec dzieci.

ZAGROŻENIA

- wzrasta problem uzależnienia od alkoholu i substancji odurzających, co przekłada się na wzrost ryzyka wystąpienia zachowań dysfunkcyjnych w rodzinie, w tym przemocy,
- wzrasta liczba klientów pomocy społecznej w tym rodzin korzystających z pomocy z tytułu przemocy domowej, co wskazuje, że problem ten zajmuje coraz więcej miejsca w systemie wsparcia,
- przemoc psychiczna jako forma przemocy, stosowanej w rodzinie, którą trudniej zweryfikować i z powodu której trudniej jest zastosować procedury izolujące sprawcę.

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

CEL GŁÓWNY

Zwiększenie skuteczności działań na rzecz osób i rodzin doświadczających przemocy oraz osób stosujących przemoc poprzez organizowanie, wspieranie i rozwijanie wysokiej jakości usług społecznych oraz podejmowanie działań interwencyjnych i profilaktycznych

REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU

Koordynatorem programu w powiecie poznańskim jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu.

Program przewiduje współpracę lokalnych samorządów, w tym wielu instytucji i służb, które działają w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Podjęte na jego podstawie działania mają przyczynić się do zwiększenia skuteczności w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, a w konsekwencji do poprawy sytuacji rodzin nią dotkniętych oraz zapobiegania występowaniu tego zjawiska.

W pracy zespołowej konieczne jest podporządkowanie się zasadom:

- a) interdyscyplinarności – wszelkie działania na rzecz pomocy domowej muszą być planowane i wdrażane przez specjalistów o różnych zawodach, będących przedstawicielami zróżnicowanych instytucji i organizacji – priorytetowa jest współpraca zespołowa,
- b) kompleksowości – przemoc jako zjawisko złożone i wieloaspektowe, wymagające całościowych działań w oparciu o regulacje prawne.

Partnerami w realizacji programu będą wszystkie podmioty prowadzące oddziaływania w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej:

1. Sądy rejonowe w Poznaniu (w tym kuratorzy zawodowi i społeczni).
2. Komenda Miejska Policji w Poznaniu wraz z gminnymi komisariatami.
3. Prokuratura Rejonowa w Poznaniu.
4. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy.
5. Poznańskie Centrum Profilaktyki Społecznej.
6. Poradnie psychologiczno -pedagogiczne w powiecie poznańskim.
7. Placówki oświatowe.
8. Placówki opiekuńczo-wychowawcze.
9. Miejskie/gminne ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu poznańskiego.
10. Zespoły interdyscyplinarne funkcjonujące w poszczególnych gminach z terenu powiatu poznańskiego.
11. Gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych z terenu powiatu poznańskiego.
12. Jednostki organizacyjne ochrony zdrowia.
13. Organizacje pozarządowe i Kościoły.
14. Społeczność lokalna, media.

CEL GŁÓWNY, CELE SZCZEGÓŁOWE I ZADANIA PROGRAMU

Celem głównym Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej w Powiecie Poznańskim na lata 2024-2030 jest wspieranie, rozwijanie wysokiej jakości usług społecznych, a także organizowanie skutecznych działań na rzecz osób

i rodzin doznających przemocy oraz osób stosujących przemoc.

Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

1. Rozwój usług społecznych dla osób doświadczających przemocy lub zagrożonych przemocą domową.
2. Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych wśród młodzieży szkolnej podnoszących świadomość na temat problemu przemocy.
3. Podnoszenie świadomości społeczności lokalnych w zakresie poszanowania praw człowieka i życia rodzinnego bez przemocy.
4. Wsparcie służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.
5. Zapewnienie skutecznych instrumentów wsparcia dla sprawców przemocy domowej.
6. Wzmocnienie bezpieczeństwa osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Cel szczegółowy 1

ROZWÓJ USŁUG SPOŁECZNYCH DLA OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH PRZEMOCY LUB ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ

Działania:

- udzielanie bezpłatnych porad prawnych, socjalnych i rodzinnych dla osób doświadczających przemocy domowej,
- rozwój poradnictwa psychologicznego świadczonego przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu,
- informowanie o lokalnych numerach telefonu zaufania, interwencyjnych lub instytucjach udzielających pomocy osobom doznającym przemocy,
- udzielanie schronienia osobom doznającym przemocy w ośrodkach wsparcia.

Realizatorzy:

ośrodki pomocy społecznej, Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy, PCPR w Poznaniu,

Wskaźniki:

- liczba udzielonych porad prawnych, socjalnych i rodzinnych dla osób doświadczających przemocy domowej,
- liczba osób, które skorzystały ze wsparcia psychologicznego w OIK w Kobylnicy oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu,
- liczba działań nakierowanych na informowanie o lokalnych telefonach zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób doświadczających przemocy,

- liczba osób, które skorzystały ze schronienia w ośrodkach wsparcia dla osób doznających przemocy domowej.

Termin realizacji: lata 2024–2030

Cel szczegółowy 2

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH I EDUKACYJNYCH WŚRÓD MŁODZIEŻY SZKOLNEJ PODNOSZĄCYCH ŚWIADOMOŚĆ NA TEMAT PROBLEMU PRZEMOCY

Działania:

- wspieranie szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez powiat poznański w działaniach edukacyjnych zwiększających świadomość zjawiska przemocy domowej, cyberprzemocy oraz przemocy rówieśniczej,
- organizowanie akcji profilaktycznych w formie konkursów, konferencji, wystaw na temat ochrony praw dziecka i wartości rodzinnych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez powiat poznański,
- zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do aktywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozaszkolnych uwzględniających tematykę komunikacji bez przemocy, asertywności, konstruktywnych sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach interpersonalnych,
- wspieranie poradni psychologiczno-pedagogicznych w działaniach służących podnoszeniu kompetencji wychowawczych rodziców i nauczycieli,
- organizowanie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży oraz różnych form spędzania czasu wolnego sprzyjających zachowaniom nieagresywnym.

Realizatorzy:

PCPR, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, policja, placówki opiekuńczo-wychowawcze z powiatu poznańskiego, poradnie psychologiczno-pedagogiczne.

Wskaźniki:

- liczba działań edukacyjnych zwiększających świadomość zjawiska przemocy domowej oraz przemocy rówieśniczej przeprowadzonych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez powiat poznański,
- ilość zorganizowanych konkursów, konferencji, wystaw na temat ochrony praw dziecka i wartości rodzinnych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez powiat poznański,
- liczba przedsięwzięć w formie konkursów, konferencji, wystaw na temat ochrony praw dziecka i wartości rodzinnych realizowanych w szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez powiat poznański, które skorzystały ze wsparcia organizacyjnego powiatu,
- liczba oferowanych zajęć pozaszkolnych uwzględniających tematykę komunikacji bez przemocy, asertywności, konstruktywnych sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach interpersonalnych,

- liczba inicjatyw nakierowanych na wsparcie poradni psychologiczno-pedagogicznych w działaniach służących podnoszeniu kompetencji wychowawczych rodziców i nauczycieli,
- liczba zorganizowanych zajęć socjoterapeutycznych.

Termin realizacji: lata 2024–2030

Cel szczegółowy 3

PODNOSENIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH W ZAKRESIE POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA I ŻYCIA RODZINNEGO BEZ PRZEMOCY

Działania:

- organizowanie lokalnych kampanii społecznych oraz konferencji temat przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony ofiar przemocy domowej,
- wpieranie organizacji lokalnych festynów, imprez propagujących styl życia wolny od przemocy,
- opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych w formie broszur i ulotek dla osób doświadczających przemocy, sprawców oraz świadków,
- regularne zamieszczanie informacji o formach wsparcia dla osób doświadczających przemocy na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu,
- kontynuowanie współpracy z policją w zakresie wspólnych działań profilaktycznych skierowanych do osób szczególnie zagrożonych ryzykiem przestępstw, m.in.: młodzieży, seniorów.

Realizatorzy:

ośrodki pomocy społecznej, PCPR w Poznaniu, policja, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

Wskaźniki:

- liczba przeprowadzonych lokalnych kampanii społecznych/konferencji na temat przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony ofiar przemocy domowej,
- liczba działań nakierowanych na wsparcie organizacji lokalnych festynów, imprez propagujących styl życia wolny od przemocy,
- liczba przeprowadzonych lokalnych festynów/imprez propagujących styl życia wolny od przemocy,
- liczba/rodzaj upowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych w formie broszur i ulotek dla osób doświadczających przemocy, sprawców oraz świadków,
- liczba zamieszczonych na powiatowych platformach informacji o formach wsparcia dla osób doświadczających przemocy, w tym na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu,
- liczba prowadzonych działań profilaktycznych.

Termin realizacji: lata 2024–2030

Cel szczegółowy 4

WSPARCIE SŁUŻB I PRZEDSTAWICIELI PODMIOTÓW REALIZUJĄCYCH DZIAŁANIA Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Działania:

- inicjowanie grup wsparcia i sieci współpracy pedagogów i psychologów szkolnych,
- promowanie i inicjowanie szkoleń dla specjalistów z zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w zakresie nawiązywania efektywnych relacji pomocowych z osobami doświadczającymi przemocy i sprawcami przemocy,
- opracowanie zasad współpracy i metodyki wsparcia dla służb społecznych świadczących bezpośrednią pomoc w środowiskach zagrożonych przemocą,
- opracowanie bazy dobrych praktyk w zakresie efektywnego rozwiązywania problemu przemocy domowej,
- promowanie metody superwizji jako skutecznego sposobu przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu specjalistów z organizacji i instytucji przeciwdziałających przemocy,
- inicjowanie interdyscyplinarnej współpracy pomiędzy podmiotami i instytucjami działającymi w obszarze wspierania rodziny i przeciwdziałania przemocy w powiecie poznańskim,
- wspieranie organizacji pozarządowych realizujących projekty dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej,
- wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla interdyscyplinarnych zespołów powołanych do przeciwdziałania przemocy domowej.

Realizatorzy:

placówki oświatowe, ośrodki pomocy społecznej, PCPR w Poznaniu, policja, organizacje pozarządowe.

Wskaźniki:

- liczba istniejących grup wsparcia i sieci współpracy pedagogów i psychologów szkolnych,
- liczba przeprowadzonych szkoleń dla specjalistów z zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w zakresie nawiązywania efektywnych relacji pomocowych z osobami doświadczającymi przemocy i sprawcami przemocy,
- stworzenie standardów współpracy i metodyki wsparcia dla służb społecznych świadczących bezpośrednią pomoc w środowiskach zagrożonych przemocą,
- stworzenie bazy dobrych praktyk w zakresie efektywnego rozwiązywania problemu przemocy domowej,
- liczba działań nakierowanych na promowanie metody superwizji jako skutecznego sposobu przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu specjalistów z organizacji i instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy,
- liczba działań nakierowanych na inicjowanie interdyscyplinarnej współpracy pomiędzy podmiotami i instytucjami działającymi w obszarze wspierania rodziny i przeciwdziałania przemocy w powiecie poznańskim,
- liczba realizowanych/zrealizowanych przez organizacje pozarządowe działające na terenie powiatu projektów przeciwdziałania przemocy domowej,

- liczba przeprowadzonych międzysektorowych spotkań/warsztatów/seminariów dla zróżnicowanych podmiotów przeciwdziałających przemocy polegających na wymianie doświadczeń i wiedzy.

Termin realizacji: lata 2024–2030

Cel szczegółowy 5

ZAPEWNIENIE SKUTECZNYCH INSTRUMENTÓW WSPARCIA DLA SPRAWCÓW PRZEMOCY DOMOWEJ

Zadania:

- organizacja i realizacja programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej,
- inicjowanie oferty programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób, które dostrzegają u siebie agresywne zachowania wobec bliskich osób,
- informowanie o możliwości dobrowolnego zgłaszania się osób mających problemy w relacjach rodzinnych i partnerskich do programów korekcyjno-edukacyjnych,
- upowszechnianie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych wśród osób, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii,
- wsparcie dla uczestników programu korekcyjno-edukacyjnego po zakończeniu programu poprzez ofertę wsparcia psychologicznego dla zainteresowanych dalszą pomocą.

Realizatorzy:

Poznańskie Centrum Profilaktyki Społecznej, ośrodki pomocy społecznej, kuratorzy, PCPR w Poznaniu, policja.

Wskaźniki

- liczba uczestników biorących udział w programach,
- liczba oferowanych działań terapeutycznych dla osób, które dostrzegają u siebie agresywne zachowania wobec bliskich osób,
- liczba działań nakierowanych na upowszechnianie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych wśród osób, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii,
- liczba inicjatyw nakierowanych na wspieranie uczestników programu korekcyjno-edukacyjnego po zakończeniu programu poprzez ofertę wsparcia psychologicznego dla zainteresowanych dalszą pomocą.

Termin realizacji: lata 2024–2030

Cel szczegółowy 6

WZMOCNIENIE BEZPIECZEŃSTWA OSÓB STARSZYCH I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

- realizowanie kampanii i innych działań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu przemocy wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami,
- inicjowanie szkoleń wśród kadry instytucji mających kontakt z osobami starszymi i z niepełnosprawnościami na temat przemocy i diagnozy jej przejawów,
- podejmowanie działań na rzecz osób starszych w ramach rządowego programu *Korpus Wsparcia Seniora*,
- podejmowanie działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Realizatorzy:

ośrodki pomocy społecznej, placówki ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe, PCPR w Poznaniu, policja.

Wskaźniki:

- liczba przeprowadzonych kampanii i innych działań profilaktycznych służących przeciwdziałaniu przemocy wobec osób starszych i z niepełnosprawnościami,
- liczba przeprowadzonych szkoleń wśród kadry instytucji mających kontakt z ww osobami na temat przemocy i diagnozy jej przejawów,
- liczba osób, które skorzystały z programu *Korpus Wsparcia seniora*, pomocy środowiskowej.

Termin realizacji: lata 2024–2030

ZAKOŃCZENIE

Specyfika problemu przemocy i jej wieloaspektowy sposób rozpatrywania powoduje, że tworzenie systemu jej przeciwdziałania jest zadaniem trudnym i złożonym. Pomoc osobom dotkniętym tym zjawiskiem wymaga podejścia systemowego, szeregu działań opartych na wiedzy z zakresu różnych dziedzin i wykorzystujących kompetencje instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej. Takie podejście pozwala dostrzec nie tylko ograniczenia, ale też zasoby tkwiące w kadrze pomocy społecznej i innych współpracujących z nią podmiotów w obszarze przeciwdziałania przemocy.

Głównym założeniem *Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej w Powiecie Poznańskim na lata 2024-2030* jest podejmowanie działań mających na celu ograniczenie skali tego zjawiska. Osiągnięcie zawartych w *Programie* celów umożliwi dobra współpraca jednostek i podmiotów działających na rzecz osób i rodzin. Oczekuje się, iż *Program* przyczyni się do udoskonalenia systemu przeciwdziałania przemocy domowej, ograniczenia zjawiska przemocy na terenie naszego powiatu i stworzenia modelu współpracy z innymi jednostkami działającymi na rzecz osób będących w kryzysie. Tylko podjęcie jednoznacznych działań przeciwko przemocy domowej oraz tych nakierowanych na ochronę osób jej doświadczających, pozwoli zminimalizować skutki tego problemu społecznego. Aktywności te muszą być jednak dopasowane do kondycji społeczności lokalnej oraz do możliwości władz samorządowych.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doświadczających Przemocy Domowej w Powiecie Poznańskim na lata 2024-2030 finansowany będzie ze:

- środków własnych powiatu poznańskiego,
- środków gmin powiatu poznańskiego i województwa wielkopolskiego,
- środków pochodzących z dotacji celowych,
- środków pozabudżetowych pozyskiwanych z innych źródeł.

BIBLIOGRAFIA

Publikacje:

1. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy domowej na lata 2024-2030.
2. D. Dyjakon, Przemoc ekonomiczna – ukryta nić zniewolenia, „Niebieska Linia” 2015, nr 6/101.
3. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci, Warszawa 2023.
4. J. Helios, Wioletta Jedlecka, Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane, Wrocław 2017.
5. J. Jabłoński, J. Kusek, W. Hanuszewicz, S. Spurek, Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz, Warszawa 2012.
6. J. Podlewska, R. Szredzińska, J. Włodarczyk, Analiza polskiego systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem, Warszawa 2019.
7. M. Łuba, Przemoc – definicja, rodzaje, gdzie szukać pomocy [online] <http://www.ptsr.nazwa.pl/files/O%20przemocy%20Psycholog.pdf>. [dostęp: 15.10.2020.r.]
8. A. Widera-Wysoczańska, Mechanizmy przemocy w rodzinie. Z pokolenia na pokolenie, Warszawa 2010.
9. K. Stanek, Praca socjalna z osobą lub rodziną z problemem przemocy, Warszawa 2018.